Rok III 1936 Zeszyt 4—5

RUCH PRZECIWGRUŹLICZY

ORGAN LWOWSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO TOWARZYSTWA PRZECIWGRUŹLICZEGO I LWOWSKIEGO TOWARZYSTWA WALKI Z GRUŹLICĄ

MIESIĘCZNIK

Prenumerata roczna 12 zł. Konto P. K. O. 153.169

Adres Redakcji i Administracji: LWÓW, ul. LINDEGO 5. Tel. 227-11

Rok III 1936 Zeszyt 4—5

RUCH PRZECIWGRUŹLICZY

ORGAN LWOWSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO TOWARZYSTWA PRZECIWGRUŹLICZEGO I LWOWSKIEGO TOWARZYSTWA WALKI Z GRUŹLICĄ

MIESIĘCZNIK

Redaktor: Dr. LESŁAW WĘGRZYNOWSKI
Sekretarz redakcji: Dr. LUDWIK PTASZEK

Adres Redakcji i Administracji: LWÓW, ul. LINDEGO 5. Tel. 227-11

Numer poświęcony VI Ogólnopolskiemu Zjazdowi Przeciwgruźliczemu w Wilnie.

Dr. Hieronim REITEROWSKI. Łódź.

Stan walki z gruźlicą na terenie Łodzi za ostatnie pięciolecie.

Gruźlica jest obecnie w Polsce najbardziej rozpowszechnioną chorobą i zabiera najwięcej ofiar. Umiera u nas spowodu gruźlicy 75.000 ludzi rocznie. W miastach polskich, liczących ponad 100.000 mieszkańców, wśród ogółu zmarłych, zmarło spowodu gruźlicy w 1928 roku 16,9%; 1930 — 16,2%; 1932 — 15,4%. Najczęstszą przyczyną zgonów jest gruźlica, potem choroby narządów oddechowych, choroby serca i t. p. Jeżeli weźmiemy pod uwagę długotrwałość choroby, zmniejszenie lub utratę zdolności do pracy, koszty leczenia, to staje się oczywistem, jak olbrzymie szkody materjalne powoduje gruźlica. Nie będzie więc żadną przesadą twierdzenie, że obecnie u nas walka z gruźlicą jest najważniejszem zagadnieniem medycyny społecznej. Dotyczy to zwłaszcza Łodzi, zamieszkałej przeważnie przez ludność niezamożną. Zagadnienie walki z gruźlicą w Łodzi wysuwa się na czoło innych zagadnień zdrowotności publicznej.

Tablica 1 ilustruje śmiertelność w Łodzi w porównaniu z innemi miastami. W tym czasie w Belgji umiera na 10.000 mieszkańców 6,7, w Anglji 7,9, w Holandji 6,4. Do tak wydatnego obniżenia śmiertelności spowodu gruźlicy jest nam jeszcze daleko.

Z zestawienia niniejszego widzimy, że pomimo spadku śmiertelności na gruźlicę w ciągu pięciu ostatnich lat w Łodzi o 4,3%, ilość zgonów u nas jest wyższa, niż w innych większych miastach Polski.

Jeżeli znamy dokładnie ilość zgonów na gruźlicę, możemy łatwo obliczyć liczbę chorych wymagających stałej opieki i le-

czenia. Dla otrzymania ilości chorych na gruźlicę otwartą lub zamkniętą, a więc najbardziej niebezpieczną dla otoczenia, mnożymy ilość zgonów na gruźlicę przez 3,5, t. j. przeciętną długość życia gruźliczego, czyli, że w Łodzi w 1934 roku mieliśmy około 4.000 chorych niebezpiecznych dla otoczenia. Dla określenia ilości chorych na gruźlicę czynną, wymagających stałej lub okresowej opieki lekarskiej, mnożymy ilość zgonów przez 8, dla Łodzi otrzymujemy około 10.000 chorych na gruźlicę czynną. Liczby te świadczą, jak wielki wysiłek organizacyjny i finansowy jest potrzebny, aby zapewnić chorym na gruźlicę czynną pomoc poradnianą, szpitalną i sanatoryjną.

Tablica 1. Zgony na gruźlicę.

Rok	Miasto	Zgony na gruźlicę liczby absolutne	Na 10 000 mieszkańców
1930	Łódź	1.373	22,7
1931	„	1.440	23,9
1932	„	1.286	21,1
1933	„	1.225	19,8
1934	„	1.155	18,4
1930	Warszawa	2.336	20,5
1931	„	2.153	18,5
1932	„	2.165	18,4
1930	Lwów	—	17,0
1931	„	—	16,2
1932	„	—	15,0
1930	Poznań	—	18,0
1931	„	—	19,0
1932	„	—	19,0
1930	Kraków	—	18,9
1931	„	—	20,0

W zwalczaniu gruźlicy — rozumiejąc pod słowem zwalczanie zarówno akcję zapobiegawczą, jak i leczniczą — na terenie m. Łodzi biorą udział 3 instytucje: Zarząd Miejski w Łodzi, Ubezpieczalnia Społeczna i Robotnicze T-wo Przyjaciół Dzieci.

Wśród instytucyj tych jedynie Wydział Zdrowotności Publicznej Zarządu Miejskiego w Łodzi posiada wszechstronnie rozbudowany aparat walki z gruźlicą: 3 poradnie przeciwgruźlicze dla akcji rozpoznawczej i zapobiegawczej, własne oddziały szpitalne dla leczenia chorych obłożnych i wymagających stosowania zabiegów w szpitalu, sanatorjum w Chojnach dla dorosłych, sanatorjum i prewentorjum w Łagiewnikach dla dzieci.

Rozbudowanie wszechstronne arsenału walki z gruźlicą w dużej mierze zawdzięczać należy kilkudziesięcioletniej pracy społeczno-lekarskiej i planom dra Seweryna Sterlinga. Ubezpie-

czalnia Społeczna nie prowadzi samodzielnie akcji zapobiegawczej; leczy chorych w ambulatorjach, szpitalach i sanatorjach. Robotnicze T-wo rozwija działalność przeważnie zapobiegawczą przez jedną poradnię.

Dla skoordynowania działalności przeciwgruźliczej tych 3 instytucyj istnieje od 1928 roku na terenie m. Łodzi Rada Naczelna Walki z Gruźlicą.

Wśród innych sekcyj, Wydział Zdrowotności Publicznej Zarządu Miejskiego w Łodzi posiada Sekcję Walki z Gruźlicą, która jest organem rzeczoznawczym w zakresie tej najpowszechniejszej z chorób nagminnych. Jej zadaniem jest: 1) zorganizowanie i zogniskowanie wysiłków podejmowanych przez gminę przeciw gruźlicy; 2) celowe i najodpowiedniejsze wyzyskiwanie już istniejących urządzeń, 3) skoordynowanie wysiłków wszystkich instytucyj walki z gruźlicą i pokrewnych, 4) zachęcanie instytucyj publicznych, szczególnie instytucyj opieki nad dziećmi, do współudziału w walce z gruźlicą i ułatwianie im tego zadania.

Sekcja jest organem pomocniczym dla wydziałów Zarządu Miejskiego: Zdrowotności Publicznej, Opieki Społecznej i Wydziału Oświaty i Kultury. Sekcja Walki z Gruźlicą kieruje pracą 3 poradni przeciwgruźliczych: przy ul. Narutowicza l. 30, przy ul. Dworskiej l. 10, w pierwszym Miejskim Ośrodku Zdrowia i przy ul. Sosnowej l. 32.

Działalność tych poradni za ostatnie 5 lat przedstawia się liczbowo następująco:

Tablica 2. Działalność trzech Poradni Przeciwgruźliczych Sekcji Walki z Gruźlicą Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Rok	1930	1931	1932	1933	1934
Porad udzielono	18.503	20.686	22.056	23.030	29.880
Nowo zapisanych w roku sprawozdawczym	10.768	14.868	16.372	10.315	13.610
Rozpoznano nowych przypadków gruźlicy	1.245	1.255	3.644	2.428	2.686
Ogółem pod opieką poradni chorych na gruźlicę	8.553	9.798	17.442	14.692	11.885
Pozostaje pod opieką w dniu 31. XII. chor. na gruźlicę	8.553	9.798	7.634	7.048	5.045
Naświetlań	9.054	15.058	22.380	21.417	11.895
Koch +	478	496	591	672	861
Prześwietleń	4.869	6.704	7.375	10.697	11.715
Zdjęć	702	593	55	90	187
Odmy	1.037	843	929	1.539	2.100
Wywiady	5.421	5.867	4.493	5.539	4.605
O. B.	11.490	12.480	12.562	12.682	13.378
Mantoux	4.774	4.898	5.251	5.281	5.406

Tablica 3. Budżet Sekcji Walki z Gruźlicą:

Rok budżetowy:		w tem Ubezpieczalnia:
1930/1	zł 134.061	zł 36.000
1931/2	„ 137.001	„ 36.000
1932/3	„ 112.583	„ 18.000
1933/4	„ 91.774	„ 18.000
1934/5	„ 92.462	„ 4.500
1935/6	„ 86.000	„ 12.000

Na rok 1936 Ubezpieczalnia Społeczna cofnęła zapomogę. Widzimy, że sumy, jakiemi rozporządza Sekcja Walki z Gruźlicą, kurczą się w związku z kryzysem, jaki przeżywa Łódź, z roku na rok, a ilość chorych potrzebujących opieki wskutek zubożenia masy robotniczej stale wzrasta. Powtórzyć się może zjawisko spostrzegane podczas wojny i okupacji niemieckiej, że śmiertelność z gruźlicy może stale wzrastać i, że w najbliższych latach wymrą ci gruźlicy, którzyby w warunkach normalnych mogli długie lata żyć i pracować.

Pomimo zmniejszenia się sum wydanych na walkę z gruźlicą, bilans pracy trzech poradni przeciwgruźliczych nie uległ zmianie, ilość porad utrzymuje się na prawie jednakowym poziomie, ilość prześwietleń z 4.869 w 1930 roku wzrosła do 10.697 w 1933 roku, ilość odm z 843 w roku 1931 podniosła się do 2.100 w roku 1934, ilość wywiadów pozostała bez zmian. Poprawę lub stan bez zmian udało się uzyskać dzięki intensywniejszej pracy, jednakże dalsze zwiększenie ilości pracy bez powiększenia personelu wpłynęłoby ujemnie na jakość pracy. Poradnie miejskie odczuwają dotkliwie brak dostatecznego personelu wywiadowczego, dlatego ilość wywiadów domowych pozostała bez zmian, pomimo wzrostu ilości chorych znajdujących się pod opieką poradni.

W ogólnej ocenie działalności poradni przeciwgruźliczych, dokonywanej przez Polski Związek Przeciwgruźliczy, Łódź, dzięki pracy poradni miejskich i Robotniczego T-wa Przyjaciół Dzieci, od szeregu lat zajmuje pierwsze miejsce.

Na bezpośrednią walkę z gruźlicą w Łodzi Zarząd Miejski w Łodzi wydaje rocznie około miljona złotych. Praca poradni przeciwgruźliczych bez możliwości umieszczenia chorego w szpitalu lub w sanatorjum byłaby iluzoryczna i niedostateczna, zniechęcałaby chorego do korzystania z pomocy poradni, również niemożliwe byłoby racjonalne leczenie chorych, wymagających zabiegów. Dlatego Wydział Zdrowotności Publicznej jednocześnie z rozwojem poradni dążył do powiększenia liczby łóżek dla chorych gruźliczych w szpitalach i sanatorjach. Wydział Zdrowotności Publicznej przeznaczył 50 łóżek dla chorych na gruźlicę płuc i 40 łóżek dla gruźlicy kostno-stawowej w szpitalu na Radogoszczu oraz 50 łóżek w Szpitalu św. Aleksandra dla ko-

biet; sanatorjum na Chojnach dla dorosłych chorych na gruźlicę płuc posiada 85 łóżek, sanatorjum w Łagiewnikach dla dzieci — 50 łóżek; prewentorjum w Łagiewnikach, czynne w ciągu 4 miesięcy letnich, ma 100 łóżek. Razem 275 łóżek w szpitalach i sanatorjach i 100 w prewentorjum. Oprócz tego Wydział Zdrowotności Publicznej umieszcza chorych dorosłych w szpitalu fundacji Poznańskich, dzieci w Szpitalu Anny Marji.

Od 1930 roku do 1934 nie obserwujemy wzrostu liczby łóżek dla chorych gruźliczych, jednakże, pomimo zmniejszania się dochodów Zarządu miasta Łodzi, nie mamy zjawiska spostrzeganego w innych miastach, a mianowicie zmniejszania się liczby łóżek.

Liczba łóżek przeznaczonych dla chorych gruźliczych wynosi prawie trzecią część ogólnej liczby łóżek, utrzymywanych przez Wydział Zdrowotności Publicznej. Z tego powodu niekiedy brakuje miejsce dla innych chorych, wymagających umieszczenia w szpitalu.

Dalszy rozwój oddziałów szpitalnych miejskich, przeznaczonych dla chorych na gruźlicę płuc, jest uzależniony od powiększenia liczb łóżek dla chorych niegruźliczych; pomiędzy liczbą łóżek dla I i II kategorji powina istnieć równowaga.

Oprócz oddziałów dla chorych gruźliczych w szpitalach miejskich posiadamy w Łodzi oddział dla gruźliczych w szpitalu fundacji Poznańskich, zorganizowany przez dr. Seweryna Sterlinga w 1898 roku, powiększony i rozwinięty w ostatnich latach przez kolegów Szyfmana i Kryszka do 32 łóżek.

Dla dzieci gruźliczych w Szpitalu Anny Marji dzięki inicjatywie dr. Mogilnickiego w roku 1930 został zbudowany pawilon na 70 łóżek. Część łóżek była przeznaczona dla dzieci chorych na gruźlicę płuc, część dla chorych na gruźlicę kostno-stawową. W 1935 roku leczyło się stale 40 chorych na gruźlicę płuc i 20 na gruźlicę kostno-stawową.

Inne szpitale specjalnych oddziałów dla chorych na gruźlicę płuc nie posiadają, a przyjmują gruźliczych sporadycznie. Dla rozwoju walki z gruźlicą i dla umożliwienia kształcenia nowych zastępów ftizjologów wskazane jest powiększanie i rozwijanie dotychczas istniejących oddziałów.

Planu skomasowania oddziałów miejskich dla chorych płucnych w jednym szpitalu nie udało się zrealizować. W 1935 roku obserwujemy niepomyślne zjawisko, że w szpitalach społecznych na oddziałach dla chorych płucnych część łóżek w ciągu dłuższego czasu nie jest zajęta, np. w październiku r. b. w szpitalu fundacji Poznańskich znajduje się tylko 18 chorych zamiast 32. Chorych na gruźlicę, wymagających leczenia, jest znaczna ilość w Łodzi, lecz ani ci chorzy nie mogą płacić za swój pobyt w szpitalu, ani żadna instytucja społeczna nie jest w stanie za nich płacić. Jedynie są przepełnione szpitale miejskie, udzielające przeważnie bezpłatnej pomocy.

W szeregu instytucyj, które prowadzą walkę z gruźlicą na terenie Łodzi, Ubezpieczalnia Społeczna zajmuje jedno z poważnych miejsc, zarówno w akcji samodzielnej, jak w zakresie współpracy z innemi instytucjami. Do Ubezpieczalni należy w Łodzi 165.000 ubezpieczonych, łącznie z członkami rodzin około 300.000 osób; z tej liczby około 2%, t. j. około 6.000 osób cierpi na gruźlicę płuc wymagającą pomocy lekarskiej. Pomoc lekarską chorym na gruźlicę płuc udzielają lekarze domowi, lekarze specjaliści w lecznicach obwodowych i w przychodni przeciwgruźliczej przy ul. Piotrkowskiej l. 278. Liczba chorych kierowanych przez Ubezpieczalnię do szpitali i sanatorjów jest znaczna. W 1933 roku Ubezpieczalnia leczyła w szpitalach w Łodzi 741 chorych w ciągu 10.428 dni szpitalnych, a w sanatorjach 725 chorych w ciągu 23.520 dni szpitalnych; w 1934 roku — w szpitalach 668 chorych, dni szpitalnych 13.481; w sanatorjach 1.363 chorych, dni szpitalnych 64.944. W 1935 roku w pierwszem półroczu — w szpitalach 234 chorych, dni szpitalnych 8.488, w sanatorjach 432 chorych, dni szpitalnych 25.237.

Jeżeli weźmiemy również pod uwagę zasiłki wydawane przez Ubezpieczalnię chorym na gruźlicę płuc, popieranie akcji zapobiegawczej i prowadzone przez Ubezpieczalnię badanie młodocianych, rozpoczynających pracę, będziemy mieli pojęcie, jak ważną jest rola Ubezpieczalni w zwalczaniu gruźlicy na terenie Łodzi.

Trzecią instytucją, prowadzącą walkę z gruźlicą w Łodzi, jest Robotnicze T-wo Przyjaciół Dzieci, które od 1925 roku do września 1934 roku opiekowało się wyłącznie dziećmi i młodocianymi na terenie Łodzi, a od września 1934 roku prowadzi poradnię terytorjalną przeciwgruźliczą w południowej części miasta. T-wo Robotnicze w zakresie walki z gruźlicą wydatnie wspomaga Ubezpieczalnia Społeczna.

Liczbowo działalność poradni przeciwgruźliczej Robotniczego T-wa Przyjaciół Dzieci w Łodzi przedstawia się za okres 5-letni następująco:

Tablica 4.

Rok	1930	1931	1932	1933	1934
Chorych w leczeniu	15.147	10.375	16.867	4.395	8.127
Udzielono porad	44.712	29.951	21.531	12.407	17.263
Dokonano wywiadów dom.	3.859	2.946	2.376	2.106	3.751
Naświetlań lampą kwarc.	88.768	58.128	44.522	20.187	11.318
Prześwietleń i zdjęć	5.827	3.184	2.544	2.376	4.020
Analiz plwocin	3.158	1.883	1.112	962	2.067
Leczono odmą osób	—	—	—	—	181

Działalność T-wa Robotniczego, jak widać z tych liczb, ulegała znacznym wahaniom w zależności od mniejszych lub większych dotacyj Ubezpieczalni i swoich dochodów. Jeżeli porów-

nać działalność instytucyj prowadzących akcję przeciwgruźliczą za okres ostatniego pięciolecia, widzimy, że działalność ta utrzymuje się prawie na jednakowym poziomie, pomimo coraz trudniejszych warunków finansowych.

W porównaniu z innemi miastami w Polsce, akcja przeciwgruźlicza w Łodzi stoi na wysokim poziomie, ale nie można jej uważać za dostateczną. Potrzeb jest dużo i w zakresie akcji zapobiegawczej i działalności leczniczej.

Dr. Tadeusz CEYPEK, st. asystent Kliniki. Lwów.

Oddział Przeciwgruźliczy Kliniki Oto-Laryngologicznej U. J. K. we Lwowie.

Oddział Przeciwgruźliczy przy Klinice Oto-Laryngologicznej U. J. K. ma za cel leczenie gruźlicy górnych dróg oddechowych a głównie krtani, jako najwcześniejszego powikłania gruźlicy płuc.

Pierwszy podobny oddział otwarto w Niemczech w Giessen pod nazwą „Heilstätte Seltersberg" w roku 1930 i okazał się on bardzo potrzebnym.

Oddział przy Klinice Lwowskiej powstał z własnych funduszów Kliniki i został częściowo oddany do użytku w styczniu 1935 r., a całkowicie wykończony i rozszerzony z końcem grudnia 1935 r.

Umieszczono go w osobnym budynku tak, że chorzy na gruźlicę nie stykają się z innymi chorymi Kliniki.

Pomieszczenia przeznaczone na Oddział poddano odpowiedniej przebudowie, budując specjalną salkę do zabiegów i naświetlań, pracownię, separatki dla chorych, pomieszczenie dla służby i gospodarcze, gdyż Oddział prowadzony jest we własnym zarządzie, a nie, jak wszystkie kliniki we Lwowie, w zarządzie Państwowego Szpitala Powszechnego. Obliczony początkowo na 5 łóżek, rozszerzony został już w drugim miesiącu istnienia do 7, a obecnie od grudnia 1935 r. liczy 9 łóżek.

Oddział wyposażony jest w przyrządy do zabiegów wewnątrzkrtaniowych, (galwano-kaustyki, curretage i t. p.), w specjalną lampę kwarcową według Cemacha do naświetlań wewnątrzkrtaniowych, czynną od grudnia 1935 r., inhalatorjum i aparat rentgenowski do prześwietlań. Aparatu rentgenowskiego do leczenia Klinika niestety nie posiada, a chorych naświetla pracownia rentgenologiczna II Kliniki Chorób Wewnętrznych U. J. K. i Kliniki Neurologiczno-Psychjatrycznej U. J. K.

Po skończonych ostatecznie przeróbkach Oddział w pełni jest wykorzystywany od 1 stycznia 1936 r.

Ogółem od powstania Oddziału do 1 kwietnia 1936 r. leczono 139 chorych prawie wszystkich z gruźlicą krtani. Chorzy zgłaszający się pochodzili z województw: lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, lubelskiego, wołyńskiego i krakowskiego. Starano się przyjmować przypadki, których stan ogólny i płuc pozwalał spodziewać się dobrych wyników w leczeniu krtani. Przyjmowano jednak w miarę wolnego miejsca i chorych zasadniczo nienadających się do leczenia klinicznego, a to w przypadkach, gdzie chodziło o choćby czasowe ulżenie zabiegami w cierpieniach lub ze względów izolacyjnych.

Z wyżej wymienionych 139 chorych skierowano do naświetlań rentgenowskich 64, wykonano curettage krtani u 3, galwanokaustykę u 33, tracheotomję 1, czasowe przerwanie przewodnictwa nerwu krtaniowego górnego u 2, kombinowane leczenie (Roentgen lub Cemach i zabiegi) stosowano u 17, a leczenie zachowawcze u 8 chorych. Lampę Cemacha uruchomiono 13 grudnia 1935 r. i naświetlano nią 11 chorych klinicznych. Ogółem ilość poszczególnych zabiegów wynosiła 213.

Od 1 października 1935 r. objął również oddział przeciwgruźliczy i ambulatoryjnie leczonych chorych spowodu zmian gruźliczych lub toczniowych górnych dróg oddechowych. Do 1 kwietnia 1936 r., t. j. w ciągu 6 miesięcy, leczono 147 chorych, w czem było przypadków:

gruźlicy	krtani	33
„	gardzieli	1
„	języka	2
„	nosa	1
		37
Tocznia	nosa	53
„	jamy ustnej	15
„	inne umiejscowienie	11
„	w kilku miejscach równocześnie	31
		110
		147

W tem chorych skierowanych przez Przychodnię Przeciwgruźliczą U. J. K. było 14 (wszyscy z gruźlicą krtani), przez Klinikę Chorób Skórnych U. J. K. 62 (toczeń). Wykonano u nich około 80 zabiegów i około 500 naświetlań lampą kwarcową Cemacha, otrzymując zwłaszcza przy toczniu nosa i gruźlicy jamy ustnej dobre wyniki.

J. WYSOCKI. Lwów.

Sprawozdanie Wojew. T-wa Przeciwgruźliczego za r. 1935 (c. d.).

Preliminarz budżetowy na r. 1936.

a) ZWYCZAJNE.

Przychody:		Rozchody:	
Zapas kasowy z dnia 31. XII. 1935	zł 4.880.84	Wkładka czł do P. Zw. Przeciwgr. za r. 1936	zł 250.—
Wkładki członk. Pow. Kół		Koszty administracji:	
a) zaległe po 31. XII. 1935 r.	1.053.58	a) wynagrodzenie sekretarza	3.240.—
b) za rok 1936	2.320.—	b) maszynistki	300.—
Subwencja Min. Op. Społ. na wynagrodzenie sekretarza	3.240.—	c) służącego	50.—
Odsetki od lokacji na książ. P. K. O.	500.—	d) Druki i przybory	50.—
		e) Portorja	50.—
		f) Wynagrodzenie za sporządzenie zamknięcia rachunkowego	65.—
		g) Powielanie	50.—
		h) Wydatki związane z akcją Dni Przeciwgruźliczych	150.—
		Subwencje Pow. i Pow. Kół na zwalczanie gruźlicy do rozdziału przez Zarząd	4.600.—
		Koszty propagandy	3.000.—
		Różne	100.—
Razem	11.994.42	Razem	11.905.—

b) NADZWYCZAJNE.

Dochód z akcji Dni Przeciwgruźliczych:		Z dochodu za sprzedane znaczki:	
Ze sprzedaży znaczków od dochodu:		a) 20% dla P. Zw. Przeciwgruźlicz.	8.300.—
33.333.60 — 45%	15.000.12	b) 20% na leczenie bezrob. w Hołosku	8.300.—
8.166.40 — 100%	8.166.40	c) Pow. Kołom na częściowe pokrycie zaległych wkład. 55% dochodu ze znaczków sprz. w aptek. prowin.	508.36
		d) na ruchomą kolumnę rentgenowską	3.000.—
		e) Lwow. T-wu Walki z Gruźl. na oddłużenie Hołoska	3.000.—
		f) Różne	147.58
Razem	23.166.52	Razem	23.255.94

ZESTAWIENIE.

Przychody:		Rozchody:	
1) Zwyczajne	11.994.42	1) Zwyczajnych	11.905.—
2) Nadzwyczajne	23.166.52	2) Nadzwyczajnych	23.255.94
Razem	35.160.94	Razem	35.160.94

Zestawienie działalności Powiat. Kół i Towarzystw Przeciwgruźliczych za rok 1935.

Objaśnienie tablicy.

Rubryka „Udzielono porad“ ma dwie liczby: liczba dolna oznacza ilość porad z gruźlicą otwartą.

Rubryka „Badań plwociny“ liczba dolna oznacza ilość plwocin z Kochem dodatnim.

O ile w rubrykach: Roentgeny, lampy kwarcowe, mikroskopy: niema liczb, podaje się instytucję, gdzie znajduje się aparat, z którego Poradnia korzysta.

Skróty: U. S. — Ubezpieczalnia Społeczna; P. C. K. — Polski Czerwony Krzyż; Wydz. Pow. — Wydział Powiatowy; pryw. — prywatny.

Objaśnień w tablicy wymagają:

Bóbrka: Walne Zebranie, brak lampy kwarcowej, Roentgena, aparatu do odmy.

Brzozów: Walne Zebranie, brak lampy kwarcowej, Roentgena, aparatu do odmy. Nie podano, gdzie dopełnia się odmy.

Dobromil: Brak lampy kwarcowej, Roentgena, aparatu do odmy.

Drohobycz: Brak Roentgena, aparatu do odmy.

Gródek Jagielloński: brak Roentgena, aparatu do odmy.

Jarosław: Walne Zebranie, brak aparatu do odmy.

Jaworów: Brak lampy kwarcowej, Roentgena, aparatu do odmy. Nieścisłość w rubryce z otwartą gruźlicą 82, a plwocin dodatnich 1.

Kolbuszowa: Walne Zebranie. Niema poradni przeciwgruźliczej, niema pielęgniarki. Brak lampy kwarcowej, Roentgena, mikroskopu, aparatu do odmy.

Krosno: Walne Zebranie, nie wyszczególniono zestawienia kasowego i preliminarza. Brak lampy kwarcowej, Roentgena, mikroskopu, aparatu do odmy.

Lesko: Walne Zebranie. Brak Roentgena, aparatu do odmy.

Lubaczów: Walne Zebranie. Brak budżetu rocznego. Brak lampy kwarcowej, mikroskopu, Roentgena i aparatu do odmy.

Powiaty	Liczba członków	Czy jest powiat. koło walki z gruźlicą	Czy należy do Wojew. T-wa Przeciwgruźl.	Czy się odbyło walne zebranie	Zamknięcia rachunków dokonano	Poradnie przeciwgruźlicze: Ośrodki zdrow.	Poradn. samoistne	Ambulatorjum	Właściciel lokalu	Lekarze: Wyszkoleni	Lekarze: Niewyszkoleni	Pielęgniarki: Wyszkolone	Pielęgniarki: Niewyszkolone	Lampy kwarcowe	Roentgen	Mikroskop	Łóżka szpitalne	Udzielono porad	Wywiadów	Naświetlań lampą kwarcową	Prześwietleń Roentgen.	Badań plwociny	Założono odm	Wysłano do szpitala	Wysłano do sanatorjum	Współpraca z Ubezp. Społeczną	Współpraca z Wydziałem Powiatowym
Bóbrka	51	+	+	—	+	2			Pryw. Pryw.	1	2	2	—		Lwów T.W.G.	1	4	861/22	642	—	39	56/2	L. Tow. 2	5	7	+	+
Brzozów	110	+	+	—	+			1	Pryw.	—	1	—	—	—	—	U. S.	—	143/66	—	—	—	53/19	3	—	2	+	+
Dobromil	200	+	+	+	+	1			miasto	1	—	—	1	—	Pryw.	1	—	297/37	654	—	57	90/37	—	—	1	+	+
Drohobycz	192	+	+	+	+	1			W.Pow.	1	—	1	1	1	U. S.	1	—	2706/130	980	373	238	61/37	—	13	23	+	+
Gródek Jagiel.	132	+	+	+	+	1			Pryw.	—	1	1	—	1	L. Tow.	1	—	657/32	218	773	23	81/23	—	7	5	+	+
Jarosław	130	+	+	—	+	4			Pryw.	1	3	1	3	3	1	1	15	2373/118	1190	2534	39	91/15	—	35	13	+	+
Jaworów	33	+	+	+	+	1			P. C. K.	1	—	—	1	—	L. Tow.	1		505/82	185	80	4	10/1	L. Tow. 32	2	3	+	+
Kolbuszowa	28	+	+	—	+			1	Pryw.	1	—	—	—	U.S.		Pryw.		908/52	—	478	Pryw. 4	94/5	—	1	6	+	+
Krosno	75	+	+	—	—	1			W. Pow.	1	—	1	—	U.S.	U. S.	U. S.	6	386/8	499	36	9	33/7	—	—	1	+	+
Lesko	46	+	+	—	+		1		U. S.	1	—	1	—	1		1		158/17	285	260	—	11/2	—	—	1	+	+
Lubaczów	45	+	+	—	—	1		1	Zarz. m. Pryw.	1	—	1	—	—	Szpit.	Szpit.	8	554/	404	—	—	2/	—	18	1	+	+
Lwów	250	+	+	+	+		2		Polit. Lw. Two	2	—	1	—	1	Lwów T.W.G.	1	Hołosko 150	2760/75	884	719	71	85/34	22	2	10	+	+
Łańcut	100	+	+	+	+		2		Pryw.	2	—	1	1	1	Pryw.	2		1629/113	587	414	156	211/55	84	20	8	+	+
Mościska	41	+	+	—	—					—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—		—	—	—	—	—
Nisko	61	+	+	+	+	1			Zarz. m.	1	—	1	—	1		1		838/58	540	1096	Leżajsk 4	26/12	Leżajsk 3	—	5	+	+
Przemyśl	278	+	+	+	—	2			Zarz. m. W.Pow.	3	—	1	2	3	1	1	25	4299/93	1369	397	1163	180/33	656	18	20	+	+
Przeworsk	148	+	+	—	+	1			U. S.	1	—	—	1	—		1	—	1542/	114		Jarosł. 4	64/22	—	—	3	+	+
Rawa Ruska	240	+	+	—	—	1			U. S.	—	1	—	1	1		1	—	344/15	60		Pryw. 3	19/3	—	—	1	+	+
Rudki	44	+	+	+	+	1			Zarz.m.	—	1	1	—	1	—	1	—	273/81	282	495	—	22/17	—	—	1	—	+
Rzeszów	200	+	+	+	+	1			Zarz. m.	1	—	—	1	—	Pryw.	1	—	705/30	469		Pryw. 38	75/30	Szpital 6	17	2	+	+
Sambor	123	+	+	+	+	1			U. S.	1	—	1	1	2	Pryw.	1	8	1458/141	701	694	Pryw. 72	43/6	25	16	11	+	+
Sanok	180	+	+	—	+	3			Pow. Koło W. z Gr.	1	2	2	1	1	U. S.	1	10	589/40	428	2266	—	92/46	—	—	1	—	+
Sokal	100	+	+	+	—	1			Pryw.	1	—	—	1	1		1	—	888/51	267	517	—	98/19	—	1	2	+	+
Tarnobrzeg	75	+	+	—	—		1		U. S.	—	1	1	—	—	--	—	—	583/27	195	—	—		—	1	4	+	+
Turka n. Str.	100	+	+	—	+	1			U. S.	1	—	1	—	1	Szpit.	1	4	662/18	125	640	17	15/7	L. Tow 13	2	5	+	+
Żółkiew	—	—	—	—	—					—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—		—	—	—	—	—
Lw. T-wo Walki z Gruźlicą	100	+	+	+	+		1		Poliklin.	4	1	2	5	2	2	2	Sanat. 150	5397/448	1876	320	2243	136/27	1402	47	553	+	+
T. O. Z.	410	+	+	—	+		1		Pryw.	6	—	1	2	2	Szpital Izrael.	Pryw. 1	—	9687/102	1455	4755	1031	169/38	71	24	228	+	+

Lwów — powiat: Brak Roentgena.

Mościska: Walne Zebranie. Budżet roczny w jednej liczbie. Brak poradni przeciwgruźliczej, lekarza i pielęgniarki. Niema lampy kwarcowej, mikroskopu, Roentgena, aparatu do odmy.

Nisko: Brak Roentgena, aparatu do odmy.

Przemyśl: Budżet roczny ogólnikowy.

Przeworsk: Walne Zebranie. Brak lampy kwarcowej, Roentgena, aparatu do odmy.

Rawa Ruska: Walne Zebranie. Budżet roczny ogólnikowy. Brak Roentgena, aparatu do odmy.

Rudki: Brak Roentgena, aparatu do odmy. Nie nawiązano współpracy z Ubezpieczalnią Społeczną.

Rzeszów: Brak Roentgena, lampy kwarcowej, aparatu do odmy.

Sambor: Brak Roentgena.

Sanok: Walne Zebranie. Brak Roentgena, aparatu do odmy. Nie podano, jaka jest współpraca z Ubezpieczalnią Społeczną.

Sokal: Budżet kasowy w jednej liczbie. Brak Roentgena i aparatu do odmy.

Tarnobrzeg: Budżet kasowy w jednej liczbie. Brak lampy kwarcowej, Roentgena, mikroskopu i aparatu do odmy.

Turka: Walne Zebranie. Brak Roentgena i aparatu do odmy.

T. O. Z.: Walne Zebranie. Brak Roentgena, mikroskopu.

Uwagi końcowe:

1) Jak wynika z zestawienia, nie wszystkie koła i towarzystwa odbyły w terminie swoje walne zebrania.

2) Przez propagandę i uświadomienie społeczeństwa o celach i zasadach organizacyj przeciwgruźliczych należałoby zjednywać nowych członków.

3) Wszystkie budżety winny być planowo ułożone. W dochodach muszą być uwidocznione wpływy z akcji Dni Przeciwgruźliczych i z wszelkich imprez.

4) Uwagi wyżej wymienione, a odnoszące się do danego koła winny być na najbliższem posiedzeniu zarządu koła względnie towarzystwa odczytane, w protokóle zarządu koła uwidocznione i te z nich, które nie powodują za sobą poważniejszych wydatków, natychmiast zrealizowane, a inne w miarę możności finansowych, następowo urzeczywistnione.

Polskie Towarzystwo Badań Naukowych nad Gruźlicą. Koło Lwowskie.

Protokół z IX posiedzenia naukowego odbytego dnia 28. IV. 1936. Przewodniczący: Prym. Dr. Z. Tomanek.

1) Kol. Tomanek przedstawia referat p. t. *„Lobitis tuberculosa"*. Sergent i Bernard w Paryżu zwrócili uwagę na szczególną postać chorobową w gruźlicy t. zw. *lobitis tuberculosa*, w której Bernard pragnął widzieć odrębną jednostkę chorobową. Owa postać gruźlicy cechuje się tem, że występuje bardzo często w zakresie górnego płatu płuca prawego, sięgając aż do szczeliny międzypłatowej. Pozatem proces ów może dotyczyć również i innych odcinków płuca np. po stronie lewej lub też może dotyczyć płatu środkowego. Jest rzeczą znamienną, że daje się tutaj zauważyć całkowite zajęcie pewnych odcinków płuca, natomiast małych ognisk oraz ich wzrastania nie widać. Jest to postać gruźlicy, którą należy zaliczyć do cięższych. U dorosłych w tych razach można spostrzec nawet znaczniejsze podwyżki ciepłoty oraz objawy ogólne, wskazujące na ciężkość stanu chorobowego. W rozpoznaniu kierujemy się zdjęciem rentgenowskiem płuc oraz wynikiem badania plwociny. Owe procesy występują również u dzieci i były przedmiotem badań ze strony Armand i Delilla i Lestbequoy'a. Z ich dat statystycznych wynika, że ów proces występuje u dzieci w 58% przypadków, przyczem najczęściej do lat 6. Tutaj autorzy wyróżniają: postacie ewolutywne, jednakowoż z objawami ustępowania, oraz postacie ewolutywne jednak postępujące. Rozpoznanie opiera się głównie na stwierdzeniu prątków w plwocinie, a w wypadkach trudniejszych na wykazaniu ich w treści żołądkowej. Anatomicznie dadzą się tutaj wyróżnić postacie: 1) z guzkiem serowatym oraz z zagęszczeniem tkanki z nim sąsiadującej, 2) *lobitis* o typie odoskrzelowego zapalenia płuc, 3) *Pneumonia caseosa lobaris*, 4) *Tuberculosis ulcerosa et cavernosa*. Rokowanie również u dzieci jest poważne. Zasadniczem leczeniem tej postaci gruźlicy jest sztuczna odma piersiowa, dająca w tych razach niejednokrotnie nadspodziewane wyniki.

W dyskusji kol. Ptaszek przytacza pracę Z. Szczepańskiego (Gruźlica 1935), który ten sam temat szeroko opisał. Praca referenta wykazuje podobne ujęcie sprawy, jak wspomniana praca Szczepańskiego. Zaznacza, że rentgenogramy podane w tej pracy o wiele wyraźniej przedstawiają ten typ schorzenia niż rentgenogramy autorów francuskich przedstawione przez referenta. Zwraca uwagę, że rozpoznanie tego cierpienia, głównie u dzieci, zwłaszcza przy braku dodatnich wyników badań dodatkowych, może być wynikiem pomyłki, gdyż w wielu przypadkach może chodzić o nieswoiste nacieki zapalne tkanki płucnej, tem bardziej jeżeli opisane zmiany ulegają szybkiemu wessaniu się.

Kol. Tomanek wyjaśnia, że charakterystycznem dla „lobitów“ jest obraz rentgenowski, wykazujący jednolite zaciemnienie całego płatu płucnego ostro odgraniczone od otoczenia. W grupie tej dają się wyróżnić *„scissuritis* i *periscissuritis“* jako „lobity“ ograniczone do pewnych tylko części płatów płucnych. Zgadza się z tem że mogą zajść omyłki rozpoznawcze tam, gdzie wykazanie prątków nie udaje się.

2) Kol. Ptaszek omawia: *Wpływ gruźlicy na hemoglobinę. Cz. III.* Nawiązując do dwóch poprzednich prac przedstawionych na posiedzeniu, podaje, że w związku z powstaniem we krwi gruźliczych toksyhemoglobiny, która ogranicza niekiedy znacznie czynności oddechowe krwi, przychodzi do zalegania dwutlenku węgla we krwi. Opierając się na badaniach współczynnika oddechowego uzyskanego z badań przemiany spoczynkowej oblicza ilość wydalonego i zalegającego bezwodnika kwasu węglowego we krwi, która w ciężkich przypadkach prowadzi do wybitnej kwasicy gazowej, przyczem wybitnie wzrasta całość zapasu zasad. Temi zaburzeniami tłumaczy szereg objawów u gruźliczych. Podaje liczby z szeregu doświadczeń. Przytacza szereg przypadków gruźliczych ze wzmożoną przemianą spoczynkową, którą odnosi do nadczynności aparatu wkrewnego podrażnionego jadami. Do celów praktycznych obliczeń toksyhemoglobiny w klinice wystarczy oznaczenie stopnia hemoglobiny według Sahli'ego (A) oraz zdolności nasycania się hemoglobiny tlenem, po zredukowaniu tego gazu do 0° i 760 mm Hg (B). Obliczenie następuje według następującego wzoru:

$$\text{Hb. nieczynna w przemianie oddech. Tx Hb} = \frac{23\,A - 100\,B}{134}$$

Referent zaznacza, że szczegółowy opis doświadczeń będzie podany w „Gruźlicy“.

L. Ptaszek, sekretarz.

Dr. L. PTASZEK, sekretarz Towarzystwa. Lwów.

Polskie Towarzystwo Badań Naukowych nad Gruźlicą, Koło Lwowskie.

Sprawozdanie z działalności za rok 1935/36.

Praca naukowa w b. r. sprawozdawczym, a w drugim roku istnienia Koła, była bardziej intensywną niż w roku poprzednim. Świadczy o tem wymownie treść prac przedstawionych na posiedzeniach naukowych, ilość tych posiedzeń oraz liczba członków biorących udział w posiedzeniach. W pracach przedstawionych na posiedzeniach poruszali referenci rozmaite oryginalne tematy, lecz największem zainteresowaniem cieszyło się zaga-

dnienie gruźlicy wieśniaków, najaktualniejsze w dobie dzisiejszej. Tematowi temu poświęcono specjalną dyskusję w dniu 21. I. 1936, która miała służyć za podstawę i kierunek opracowania gruźlicy wsi. Urzeczywistnienie tych dążeń Koła stało się poczęści możliwe przez przyznanie stypendjum naukowego z ramienia Fundacji im. Jakóba Hr. Potockiego jednemu z członków Koła, (Drowi L. Ptaszkowi), który podjął się badania gruźlicy wsi w myśl postulatów Koła. Koło ze swej strony przez interwencję u władz starało się stworzyć mu jaknajwiększe udogodnienie badań, co zostało uwieńczone pomyślnym wynikiem, dzięki przychylnemu stanowisku Pana Naczelnika Wydziału Zdrowia Województwa Lwowskiego, Dra Majewskiego, Pana Starosty Powiatowego Lwowskiego Eckhardta oraz Pana Lekarza Powiatowego Lwowskiego Dra Kurzeji.

Stałem dążeniem Koła było w dalszym ciągu stworzenie lotnej kolumny przeciwgruźliczej wyposażonej w aparat rentgenowski oraz podręczną pracownię. Stworzenie podobnej pomocy naukowej przy towarzystwie naukowem daje bowiem największe zapewnienie celowości badań naukowych przez ujednostajnienie kierunku pracy przy zachowaniu, rzecz jasna, indywidualności pracujących. Brak środków materjalnych nie pozwolił jednak na urzeczywistnienie tego planu, gdyż starania w tym kierunku rozpoczęte utknęły na martwym punkcie.

W bieżącym roku sprawozdawczym notujemy: 1) sześć posiedzeń naukowych, 2) jedno zebranie walne.

Ad 1) Posiedzenia naukowe odbyły się w dniach: 29. X., 26. XI. 1935, 21. I., 3. III. 31. III. i 28. IV. 1936 r. Szczegółowe protokóły posiedzeń umieszczono w dziale sprawozdawczym P. G. L., a prace w całości oddano do druku w P. G. L. i w Gruźlicy. Tu podajemy ogólnie tematy omawiane na tych posiedzeniach.

Dnia 29. X. 1935. Kol. Z i e r przedstawił przypadek, który na podstawie badania klinicznego, a głównie badań pomocniczych, należało rozpoznać jako bąblowca płuca, a który w badaniu anatomicznem (po lobektomji) okazał się rakiem płuca.

Dnia 26. XI. 1935 Prof. Ż u r a w s k i na podstawie danych statystycznych z terenu powiatu lwowskiego stwierdza zmniejszenie się na tym terenie ludności polskiej na korzyść narodowości obcych, a za jedną z przyczyn tego stanu uważa gruźlicę.

Dnia 21. I. 1936. Kol. K r a s o w s k a, zestawiając materjał gruźlicy wiejskiej leczonej ostatnio w Lecznicy w Hołosku stwierdza w nim przewagę postaci suchot pospolitych nad krwiopochodnemi.

Kol. P t a s z e k zagaja dyskusję na temat metod badania gruźlicy wsi.

Dnia 3. III. 1936. Kol. P t a s z e k przedstawia wyniki badań przemiany oddechowej krwi u gruźliczych, stwierdzając istnienie niedotlenienia hemoglobiny u tych chorych. Stwarza pojęcie

„toksyhemoglobiny“ dla części hemoglobiny nieczynnej w przemianie oddechowej.

Dnia 31. III. Kol. Ptaszek w związku z obecnością toksyhemoglobiny we krwi u gruźliczych stwierdził pojawianie się kwasicy gazowej u tych chorych jako wyraz zalegania bezwodnika kwasu węglowego.

Dnia 28. IV. Kol. Tomanek przedstawia i opisuje szczegółowo *„Lobitis tuberculosa“* jako odrębną postać kliniczną.

Kol. Ptaszek, nawiązując do poprzednich swych referatów o toksyhemoglobinie, podaje ilości zalegającego bezwodnika kwasu węglowego we krwi tych chorych, uwzględniając na podstawie współczynnika oddechowego wydaloną i zalegającą część tego gazu we krwi gruźliczych.

Ad 2) Dnia 21. I. 1936 na Walnem Zebraniu po złożeniu przez ustępujący Zarząd sprawozdania z czynności za rok 1934/35 wybrano nowy Zarząd, w skład którego weszli:

jako przewodniczący Prym. Dr. Z. Tomanek,
jako zastępca przewodniczącego Dr. S. Hornung,
jako skarbnik Prym. Dr. L. Węgrzynowski,
jako sekretarz Dr. L. Ptaszek.

W posiedzeniach naukowych ogółem wzięło udział 85 członków, z czego wynika, że na jedno posiedzenie wypadło przeciętnie 14 członków. Ponieważ liczba wpisanych członków była w tym roku sprawozdawczym 35, więc frekwencja wynosiła przeciętnie 40% ogólnej liczby członków.

Na zakończenie podajemy, że sprostowanie mylnego podania historji powstania Polskiego Towarzystwa Badań Naukowych nad Gruźlicą (Ruch Przeciwgruźliczy 1935, Zesz. 5, 6, 7, 8) w myśl życzenia P. Prezesa Twa Prof. Dra Witołda Orłowskiego podaliśmy w zeszycie 3. „Ruchu Przeciwgruźliczego“ roku 1936.

SPRAWOZDANIE

z działalności Towarzystwa Przeciwgruźliczego w Sosnowcu za rok 1935 r.

Ostatnie Walne Zebranie Doroczne Sprawozdawcze odbyło się w dniu 12 marca 1935 r.

Walne Zebranie w skład Rady wybrało na miejsce ustępujących członków Rady bądź przez wylosowanie (Dr. Wł. Witkowski, Dr. M. Wołkowicz, Dr. Sł. Starzyński i Dr. M. Molicki), bądź wskutek zrzeczenia się, następujące osoby: PP. Wiceprezydenta Miasta Sosnowca R. Almstaedta, Dr. Sł. Starzyńskiego (ponownie), Dr. Wł. Witkowskiego

(ponownie), Dr. M. Wołkowicza (ponownie) i Dr. M. Molickiego (ponownie). Na zastępców: PP. N. Jedlińską, Dr. B. Budzyńskiego, Dyr. Wł. Lewandowskiego, Dr. J. Heromana. Do Komisji Rewizyjnej: PP. Dr. K. Falińskiego, I. Majewskiego i L. Sulikowskiego.

Rada Towarzystwa Przeciwgruźliczego na pierwszem posiedzeniu w dniu 3. IV. 1935 r. ukonstytuowała się w następujący sposób:

Prezesem Rady wybrano p. Dr. K. Kucharskiego, Wiceprezesem p. Wiceprezydenta H. Almstaedta, Wiceprezesem p. Dr. B. Niepielskiego, Skarbnikiem p. C. Likiernikównę, Sekretarzem p. Dr. M. Molickiego.

Skład Rady pozatem stanowili: PP. Dr. D. Mayer, Fr. Mroczkiewicz, Dr. Sł. Starzyński, Dr. Wł. Witkowski, Dyr. Inż. H. Wojewódzki, Dr. M. Wołkowicz oraz Dr. M. Zamieński.

W roku kalendarzowym 1935 Rada odbyła 10 posiedzeń oraz 2 posiedzenia wspólnie z Komitetem „Dni Przeciwgruźliczych“.

Walnych zebrań zwyczajnych odbyło się 2: dnia 12 marca 1935 r. i 27 listopada 1935 r. W okresie kadencji, licząc od daty 12. III. 1935 r. do dnia dzisiejszego, Rada odbyła 7 posiedzeń oraz 2 wspólnie z Komitetem „Dni“.

Na początku roku sprawozdawczego liczba członków Towarzystwa wynosiła 200 osób, którzy zadeklarowali składki w różnej wysokości od 25 groszy do 10 złotych miesięcznie.

Z tego w ciągu roku ubyło	71	osób
Zmarło	1	„
Wyprowadziło się z Zagłębia	3	„
Wypisało się (najczęstsza przyczyna była utrata zajęcia)	3	„
Skreślono spowodu niepłacenia składek	64	„
Nowych członków przybyło	40	„
W dniu 31. XII. 1935 r. T-wo liczyło	169	członków

Dodać należy, że liczba członków powiększy się jeszcze przed zakończeniem kampanji „Dni Przeciwgruźliczych“, gdyż członkowie Komitetu zobowiązali się do zwerbowania pewnej ilości członków — około 60 osób.

Na każdorazowe posiedzenia Rady oprócz członków Rady kierowano zaproszenie o wzięcie udziału w posiedzeniu również do wszystkich zastępców Rady oraz do członków Komisji Rewizyjnej i przedstawicieli sąsiednich towarzystw przeciwgruźliczych — Dr. Brosna z T-wa w Będzinie, Dr. A. Niepielskiego z T-wa w Dąbrowie Górn. oraz do osób zasłużonych dla sprawy walki z gruźlicą: pp. Dr. Kozłowskich i p. Dyr. Lewandowskiej oraz przedstawicieli prasy.

Toteż na każdorazowem posiedzeniu Rady prócz członków Rady były też reprezentowane osoby zaproszone.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło 68 pism od różnych instytucyj i osób, adresowanych do T-wa. Wysłano 139 pism, w czem pism z własnej inicjatywy 103 — reszta zaś jako odpowiedź na korespondencję nadesłaną do T-wa oraz w sprawach, poruszonych przez instytucje i osoby. Wszystkie te sprawy były rozpatrywane na posiedzeniach Rady, a cała korespondencja wysyłana w imieniu Rady — rozpatrywana na posiedzeniach Rady, znalazła aprobatę Rady. Oprócz powyższej ilości pism — sekretarjat wysłał dość dużą ilość pism do członków Rady z zaproszeniem na posiedzenia Rady oraz licznych komisyj i sekcyj.

W okresie sprawozdawczym w dniu 13 stycznia odbyło się poświęcenie Pawilonu Gruźliczego.

Było to zakończenie kilkuletnich prac: Rady, specjalnej Komisji do zwalczania gruźlicy oraz Komitetów „Dni Przeciwgruźliczych". Uroczystość zaszczycili swoją obecnością: delegat Ministerstwa Opieki Społecznej — Pani Dr. Skokowska-Rudolfowa, Dyrektor Polskiego Związku Przeciwgruźliczego w Warszawie — P. Dr. M. Grodecki, Dyrektor Wojewódzkiego Wydziału Zdrowia — P. Dr. Fr. Dziewulski, przedstawiciele Towarzystw Przeciwgruźliczych Częstochowy, Olkusza, Dąbrowy G. i Będzina, Pan Starosta Powiatu Będzińskiego — J. Boxa, p. Wicestarosta Grodzki H. Heynar, przedstawiciele Zarządów Miejskich w Będzinie, Dąbrowie i Sosnowcu, przedstawiciel Towarzystwa Lekarskiego Zagłębia Dąbrowskiego, Zw. Lekarzy PP. Oddz. Zagłębie Dąbr., Zrzeszeń Pracowników Miejskich, Kasy Samopomocy, Pracowników Miejskich oraz bardzo liczne rzesze miejscowego społeczeństwa. Liczba uczestników na tej uroczystości była tak liczna, że zapełnili oni dużą salę przeznaczoną na dzienny pobyt chorych w pawilonie oraz obszerne korytarze pawilonu. W związku z uroczystością tą Towarzystwo otrzymało liczne depesze oraz pisma od przedstawicieli władz, instytucyj społecznych i różnych organizacyj, którzy nie mogli wziąć udziału w poświęceniu.

Tegoż dnia po dokonaniu poświęcenia odbyło się przekazanie pawilonu gminie miasta Sosnowca do administrowania i użytkowania.

W imieniu T-wa Prezes T-wa p. Dr. Wł. Witkowski pawilon przekazał Panu Komisarzowi Miasta H. Almstaedtowi.

Rada T-wa Przeciwgruźliczego zawarła z gminą miasta Sosnowca odpowiednią umowę na dzierżawę z czynszem dzierżawnym w wysokości jednego złotego rocznie. Gmina miasta Sosnowca zobowiązała się również do opłacania składki ubezpieczeniowej od ognia oraz do pokrycia rat pożyczki, zaciągniętej na budowę pawilonu w Funduszu Pracy. Pożyczka ta dzięki jednak zabiegom T-wa została później uznana jako subwencja.

Fundusz Pracy zastrzegł jedynie prawo korzystania z bezpłatnego leczenia w pawilonie jednego chorego, pozostającego bez pracy. Warunek ten, jako znacznie dogodniejszy, został w całości przyjęty przez gminę miasta Sosnowca.

Pawilon ten został następnie uruchomiony przez gminę m. Sosnowca w lipcu 1935 r. po odbytej konferencji Prezesa Rady Towarzystwa z Panem Prezydentem Miasta. Uruchomienie pawilonu było ukończeniem bardzo poważnego etapu prac Towarzystwa.

Ale po pracy tej dość intensywnej nie mogła nastąpić przerwa w działalności T-wa; gruźlica bowiem, z czego zdają sobie doskonale sprawę członkowie Rady, jest schorzeniem, wymagającem ciągłego wysiłku w pracy.

Toteż na pierwszem posiedzeniu, w dniu 3 kwietnia, nowoukonstytuowanej Rady, na wniosek prezesa T-wa Dr. K. Kucharskiego wyłoniono komisję dla opracowania planu pracy T-wa na rok 1935. Komisja ta w dniu 9 maja 1935 r. przedłożyła Radzie plan działania, który całą akcję Rady przeniósł do poszczególnych sekcyj, a mianowicie: 1) sekcja skoordynowania i rozszerzenia działalności poradni przeciwgruźliczych na terenie Zagłębia pod przewodnictwem prezesa Dr. K. Kucharskiego, 2) sekcja szczepień ochronnych przeciwko gruźlicy i ochrony dzieci przed gruźlicą pod przewodnictwem Dr. Wł. Witkowskiego, 3) sekcja propagandy i werbowania nowych członków T-wa pod przewodnictwem p. Dr. Sł. Starzyńskiego, 4) sekcja do skoordynowania wysiłków i działalności towarzystw przeciwgruźliczych z całego terenu Zagłębia również pod przewodnictwem p. Dr. Sł. Starzyńskiego, 5) sekcja do przygotowania akcji „Dni Przeciwgruźliczych" na okres kampanji 1935/36, 6) sekcja do uzdrowienia warunków pracy w przemyśle z prezesem Dr. K. Kucharskim na czele.

Wszystkie te sekcje rozpoczęły pracę i nadal ją prowadzą, przyczem sekcja, mająca na celu przygotowanie akcji „Dni Przeciwgruźliczych" przekształciła się w Komitet „Dni Przeciwgruźliczych" na okres kampanji 1935/36. Sekcja powołana do rozszerzenia i skoordynowania działalności poradni przeciwgruźliczych zapewne w najbliższym okresie doprowadzi zamierzenia swe do końca, a wynikiem działalności sekcji szczepień ochronnych przeciw gruźlicy i ochrony dzieci przed gruźlicą oprócz spraw, będących w toku, był memorjał opracowany do P. Z. P., wskazujący na konieczność systematycznego okresowego badania nauczycieli celem wyosobnienia chorych z formą zaraźliwą gruźlicy.

W okresie sprawozdawczym Z. U. S. wszczął ciekawą akcję narazie o charakterze próbnym tylko przez jeden rok, mając na celu zazębienie współpracy towarzystw przeciwgruźliczych z ubezpieczalniami społecznemi. Z. U. S. dziesięciu towarzystwom

udzielił subwencji z funduszu emerytalnego dla robotników fizycznych na cele akcji przywrócenia zdolności do pracy robotników fizycznych, zagrożonych bądź dotkniętych gruźlicą.

Wśród dziesięciu towarzystw, z któremi została zawarta specjalna umowa, znalazło się i nasze Towarzystwo, otrzymując na ten cel subwencję w wysokości 2 926 złotych. Akcja ta na naszym terenie nie rozwinęła się należycie z przyczyn niezależnych od T-wa.

Wykonania całokształtu akcji, wynikającej z umowy podjęła się bezinteresownie Miejska Poradnia Przeciwgruźlicza w Sosnowcu, na co wyraził zgodę Zarząd Miejski w Sosnowcu, a pieniądze wpłacone przez Z. U. S. zostały zużyte na pokrycie długu T-wa, ciążącego na nas w związku z budową pawilonu. Całość akcji odbywała się pod patronatem Polskiego Związku Przeciwgruźliczego, który w imieniu wszystkich 10 towarzystw zawarł umowę z Z. U. S. po uprzednio odbytych konferencjach delegatów tych towarzystw.

Oprócz wspomnianej konferencji Towarzystwo za pośrednictwem delegata Rady reprezentowane było na Walnem Zebraniu Polskiego Związku Przeciwgruźliczego w Warszawie, gdzie na wniosek naszego przedstawiciela przyjęta została jednomyślnie uchwała o poczynienie starań przez P. Z. P. celem zaliczenia P. Z. P. i wszystkich towarzystw przeciwgruźliczych, zrzeszonych w związku do stowarzyszeń wyższej użyteczności.

Towarzystwo nasze reprezentowane było również w czerwcu 1935 r. na uroczystościach otwarcia kilku ośrodków zdrowia z poradniami przeciwgruźliczemi, zorganizowanemi i utworzonemi przez Towarzystwo Przeciwgruźlicze w Olkuszu na terenie powiatu olkuskiego (Wolbrom, Pilica, Ogrodzieniec, Bolesław, Żarnowiec).

Oprócz tego delegaci Rady brali udział w posiedzeniach zwołanych przez Ubezpieczalnię Społeczną celem utworzenia szpitala zakaźnego wspólnego dla wszystkich ośrodków Zagłębia oraz skupienia wysiłków w akcji, mającej na celu walkę z chorobami społecznemi. Delegat Rady, prócz udziału w posiedzeniach plenarnych, brał bardzo żywy udział w specjalnej komisji do walki z gruźlicą, jako główny referent tej komisji.

Delegat Rady brał udział również w Sądzie Konkursowym, zwołanym przez Zarząd Miejski dla rozstrzygnięcia konkursu na stanowisko ordynatora oddziału gruźliczego w pawilonie gruźliczym. Towarzystwo reprezentowane było również na zebraniu towarzystwa, powołanego do budowy szpitala dla dzieci, na stałego delegata w Radzie Lekarskiej przy naczelnym lekarzu Ubezpieczalni Społecznej w Sosnowcu oraz delegata przy Towarzystwie Ogródków Działkowych i budowy tanich domków robotniczych.

W okresie sprawozdawczym, na skutek prośby Polskiego Towarzystwa Szpitalnictwa w Warszawie, Rada opracowała krótkie sprawozdanie z budowy pawilonu, a opracowanie to wraz z wykresami oraz fotografjami pawilonu gruźliczego zostało zamieszczone w albumie, wydanym przez wspomniane Towarzystwo, w związku z IV Międzynarodowym Kongresem Szpitalnictwa w Rzymie, a poświęconym sanatorjom gruźliczym i szpitalom zakaźnym. Umieszczenie w albumie naszego pawilonu wśród pięciu innych sanatorjów gruźliczych z terenu Rzeczypospolitej Polskiej — uznanych jako wzory, godne, by przedstawić je na Międzynarodowym Zjeździe Szpitalnictwa, gdzie służyć miały, jako materjał wymienny między narodami (jak głosi przedmowa do albumu) — Rada Towarzystwa poczytuje sobie za zaszczyt nader pochlebnej oceny naszego wysiłku.

Wyróżnienie to oraz objawy zaufania, jakiemi społeczeństwo Zagłębia darzy nasze Towarzystwo — do czego zaliczamy ten masowy udział przedstawicieli miejscowego społeczeństwa w uroczystości poświęcenia i przekazania Zarządowi Miejskiemu w Sosnowcu pawilonu gruźliczego, nadesłane w dużej ilości od przedstawicieli Władz, Organizacyj i Instytucyj depesze i listy z życzeniami z racji tej uroczystości, liczny udział delegatów i reprezentantów zamiejscowych i miejscowych władz, organizacyj i stowarzyszeń, bezinteresowne oddanie do dyspozycji Towarzystwa dużej ilości środków lokomocji dla przewiezienia wszystkich uczestników uroczystości na Pekin, bardzo pomyślne wyniki finansowe z każdorocznej kampanji „Dni Przeciwgruźliczych" (najlepsze w województwie kieleckiem), subwencje i pożyczki udzielone Towarzystwu na budowę pawilonu wreszcie bardzo ofiarna praca licznego grona pań w Komitecie „Dni" — było bodźcem dla pracy oraz wyrazem oceny działalności Rady.

Ten stały kontakt różnych osób z pracami Rady, współpracę ich, która jest niejako dopełnieniem prac Rady, uznać należy za nader dodatni objaw współdziałania społeczeństwa z Towarzystwem, które nazewnątrz reprezentowane jest przez Radę.

Wykonując pracę całą, Rada przestrzegała jaknajskrupulatniej, by składane przez członków opłaty członkowskie oraz przez społeczeństwo całe na cele walki z gruźlicą ofiary szły na właściwy cel. Sądzimy, że załączone do zaproszenia na Zebranie Doroczne sprawozdanie kasowe jest wyrazem postępowania Rady w tym względzie. Składki członkowskie i wpływające do Kasy Towarzystwa ofiary na cele walki z gruźlicą szły na właściwy cel; wydatki administracyjne Towarzystwa, które wynosiły w ciągu roku 1935 48.01 zł, to wydatki na porto i telefony; te ostatnie głównie w związku z otwarciem pawilonu gruźliczego.

Kilka czynników składa się na to, że koszty te okazały się niewysokie przy częstych delegacjach, obszernej korespondencji, a mianowicie: pierwszy, to przyjęta zasada przez Radę, że delegaci Towarzystwa na zjazdach, konferencjach i t. p. nie pobierają żadnych wynagrodzeń, pokrywają zarazem wszelakie wydatki, związane z przejazdem z własnych funduszów. Niskie koszty administracyjne Rada uważa za konieczne szczególniej podkreślić w związku z akcją prasową różnych organów, które z oburzeniem występują przeciwko nadmiernemu obciążeniu fundpszów organizacyj społecznych wydatkami personalnemi. Praca bowiem wykonywaną bywa przez personel płatny.

Drugą przyczyną tak niewysokich kosztów administracyjnych jest okoliczność, że Towarzystwo korzysta z wydatnego poparcia Zarządu Miejskiego w Sosnowcu, który na użytek Towarzystwa oddaje bezpłatnie wszelkie potrzebne materjały piśmienne, zezwalając na wykonanie korespondencji maszynowej personelowi biurowemu Miejskiego Urzędu Zdrowia oraz udzielając prawa bezpłatnego doręczania korespondencji miejscowej za pośrednictwem woźnych miejskich; udziela także lokalu w Ratuszu na wszystkie posiedzenia Rady i walne zebrania.

Przedkładając to sprawozdanie z działalności za rok 1935, Rada Towarzystwa komunikuje zarazem, że zgodnie ze statutem ze składu Rady ustępują następujący członkowie: PP. Prezes Dr. K. Kucharski, Dyr. Inż. H. Wojewódzki i Dr. M. Zamieński na skutek upływu 3-letniej kadencji oraz skarbnik T-wa p. C. Likiernikówna na skutek zrzeczenia się spowodu wyjazdu z Zagłębia.

Składki od członków zbierane były przeważnie w sposób dotychczasowy t. j. za pośrednictwem P. K. O. Wypada tu zaznaczyć, że jeden z członków, a mianowicie p. Odalski, zwerbowawszy członków spośród mieszkańców Dębowej Góry oraz z kolonji przy Walcowni Gwarectwa Hr. Renard, podjął się łaskawie inkasować od osób tych składki, wnosząc je jaknajsystematyczniej w początku każdego miesiąca bezpośrednio skarbnikowi, który w każdym wypadku wydaje pokwitowania dla każdej osoby. (Sprawozdanie kasowe na następnej stronie).

SPRAWOZDANIE KASOWE ZA ROK 1935.

Przychód:

Saldo na 1 stycznia 1935 r.		
Gotówka w kasie	276.80	
Na książeczce oszczędnościowej w Banku Handlowym	1.200.—	
Na koncie czekowem w P. K. O.	1.466.65	
Na książeczce oszczędnościowej P. K. O.	1.07	2.944.52
Wpływ ze składek członkowskich		1.055.35
Dochód z „Dni Przeciwgruźliczych" 1934/35		5.802.80
Ofiary i wpływy na „Dni" 1935/36		1.113.70
Obligacja Pożyczki Narodowej (ofiara)		100.—
Sumy wpłacone przez Z. U. S. na restytucję zdolności do pracy robotników fizycznych chorych na gruźlicę		1.168.90
Odsetki od lokat (P. K. O., Bank Handlowy, Pożyczka Narodowa)		29.45
Sumy przechodnie		168.—
		12.382.72

Rozchód:

Wydatki na pawilon:		
Wypłaty robotnikom i świadczenia socjalne	324.30	
Opał, światło	157.60	
Ubezpieczenie od ognia	39.40	
Wydatki na urządzenie wewn. pawilonu	11.069.66	11.590.96
Składka do Zw. Przeciwgruźliczego za rok 1935 i 1936		200.—
Abonament „Gruźlicy"		12.—
Wydatki administracyjne (poczta, telefony)		48.01
Na zakup nagród dla młodzieży szkolnej za wypracowania o gruźlicy		25.50
Sumy przechodnie		168.—
Saldo:		
Gotówka w kasie	8.—	
Na książeczce oszczędn. Banku Handl.	97.52	
Na koncie czekowem P. K. O.	132.73	
Pożyczka Narodowa	100.—	338.25
		12.382.72

Skarbnik T-wa:
(—) *C. Likiernikówna*

VI Ogólnopolski Zjazd Przeciwgruźliczy w Wilnie odbędzie się dnia 31 maja i 1 czerwca 1936 r. pod przewodnictwem prof. Dr. Janiszewskiego; zastępcy przew. Dr. W. Bądzyński, Prym. Dr. L. Węgrzynowski; sekretarz: Dr. St. Wąsowicz.

Program:

Dnia 31 maja — niedziela. Godzina 9—9 1/2. Nabożeństwo w Ostrej Bramie. Godz. 9 1/2—10 1/2. Oddanie hołdu I Marszałkowi Polski Józefowi Piłsudskiemu. Punkt zborny placyk przed kościołem św. Teresy. Godz. 10 1/2—11. Otwarcie Zjazdu przez Przewodniczącego Zjazdu Prof. Dr. T. Janiszewskiego. Godz. 11—13 1/2. Obrady. Temat I biologiczny: „*Wartość odczynów biologicznych w rozpoznawaniu gruźlicy a) u dzieci i młodzieży, b) u dorosłych*". Referent do p. a) Prof. Dr. K. Jonscher z Poznania — do p. b) Dr. N. Berdo z Warszawy. — Dyskusja. — Uniwersytet Stefana Batorego ul. Św. Jańska. Godz. 13 1/2—16. Przerwa obiadowa. Godz. 16—18. Zwiedzanie Instytucyj Wil. Woj. T-wa Przeciwgruźliczego: 1) Poradni Nr. 1, Wileńska 27, m. 1; wyjaśnień udzieli Dyrektor T-wa Dr. A. Borowski; 2) Oddziałów gruźliczych Miejskiego Szpitala Zakaźnego, Zwierzyniec, ul. Grodzka 10; wyjaśnień udzieli ordynator Oddziału Dr. Z. Kuncewicz; 3) Poradni Nr. 2, Stacji Odmy i Prewentorjum dziennego W. W. T. P. w lokalu Miejskiego Ośrodka Zdrowia, ul. Wielka 46; wyjaśnień udzieli Dyrektor T-wa Dr. A. Borowski. Punkt zborny: lokal Wileńskiego Wojewódzkiego T-wa Przeciwgruźliczego, ul. Wileńska 27 m. 1. Po zwiedzeniu poradni Nr. 1 przejazd do następnych instytucyj autobusami z placu Orzeszkowej. Godz. 20. Teatr. Dnia 1 czerwca — poniedziałek. Godz. 8—10. Zwiedzanie zabytków m. Wilna. Punkt zborny — skwer Placu Katedralnego. Godz. 11—14. Obrady. Temat II kliniczny: „*Wyrwanie nerwu przeponowego*". Referent Dr. Z. Szczepański z Otwocka. Korreferent Prof. Dr. T. Wąsowski z Wilna. Dyskusja. Uniwersytet Stefana Batorego. Godz. 14—16. Przerwa obiadowa. Godz. 16—19. Obrady. Temat III społeczny: „*Walka z gruźlicą wśród dzieci i młodzieży: a) akcja zapobiegawcza, b) akcja społeczna*". Referenci do p. a) Doc. J. Zeyland i Dr. E. Piasecka-Zeylandowa z Poznania. Referent do p. b) Dr. S. Popowski z Warszawy. Korreferent do p. b) Dr. St. Hornung ze Lwowa. Dyskusja. Godz. 19—19 1/2. Zamknięcie Zjazdu. Uniwersytet Stefana Batorego. Dnia 2 czerwca — wtorek. Wycieczki. Godz. 9—13. 1) Punkt zborny — plac Orzeszkowej. Wyjazd autobusami do Nowo-Trok. Zwiedzanie poradni wiejskiej i zabytków historycznych w Nowo-Trokach. 2) Punkt zborny — przystań statków na Wilji, ul. T. Kościuszki. Wycieczka do Werek — Wilją. Koszty każdej wycieczki ponosi uczestnik (około 3 zł).

Zgłoszenia na Zjazd przyjmuje sekretarjat VI Ogólnopolskiego Zjazdu Przeciwgruźliczego, Wilno, ul. Wileńska 27, m. 1. Karta uczestnictwa dla członków Zjazdu — 10 zł, dla ich rodzin — 5 zł. Rodziny korzystają z wszystkich praw członków, lecz nie mają prawa udziału w dyskusji i nie otrzymują druków i pamiętnika Zjazdu. Członkowie Zjazdu i ich rodziny korzystają ze zniżki kolejowej.

Zgłoszenia na wycieczki podczas Zjazdu będą przyjmowane w sekretarjacie Zjazdu — ul. Wileńska 27, m. 1 i przy wejściu na salę obrad.

KRONIKA.

W Lwowskiem T-wie Walki z Gruźlicą w pierwszym kwartale b. r. nastąpiły zmiany personalne: ubyli Dr. Jarosław Kuczerski — przeniesiony do Szpitala Powszechnego we Lwowie, praktykantka pielęgniarska Kulikówna Aniela odeszła do Warszawskiej Szkoły Pielęgniarskiej, jako stypendystka; pielęgniarka Bielówna Bronisława wyjechała do Worochty.

Przybyli: Dr. Pawliczkówna Helena, na stanowisko praktykantki Lecznicy w Hołosku. Abs. med. Kabzińska Lucyna, na stanowisko siły pomocniczej. Bockowa Wiera, Fedorowiczówna Stanisława i Popowiczówna Michalina na stanowiska pielęgniarek.

Z dniem 1 kwietnia 1936 r. objęło Lwowskie Towarzystwo Walki z Gruźlicą opiekę lekarską emerytów monopolu tytoniowego, wytwórni w Winnikach, którzy nabyli swe prawa w czasie służby w b. państwie austrjackiem. Kierownikiem tej przychodni zamianowano Dr. A. Karczyńskiego, który ma obowiązek leczenia tych chorych w Przychodni Przeciwgruźliczej T-wa. Ordynacja lekarska opiera się na ogólnych zasadach stosowanych w ubezpieczalniach społecznych.

Od Redakcji:

Artykuł Dra Piotra Radły p. t. „*Suchoty w dawnej Polsce*“, ogłoszony w zeszycie 1. Ruchu Przeciwgruźliczego jest przedrukiem z gazety „Ziemia Jaworowska“ Nr. 12. a był umieszczony jako wzór propagandy.

Z drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie